

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग पाच

वर्ष ३ अंक १५]

शनिवार, मे २०, २०१७/वैशाख ३०, शके १९३९

[पृष्ठे ११, किंमत : रुपये २६.००

असाधारण क्रमांक ३७

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र विधानसभेत व महाराष्ट्र विधानपरिषदेत सादर केलेली विधेयके.

महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय

महाराष्ट्र विधानसभेत दिनांक २० मे, २०१७ रोजी पुरःस्थापित करण्यात आलेले खालील विधेयक, महाराष्ट्र विधानसभा नियम ११६ अन्वये प्रसिद्ध करण्यात येत आहे :—

L. A. BILL No. XXXIV OF 2017.

A BILL

TO PROVIDE FOR COMPENSATION TO THE MUNICIPAL CORPORATION OF BRIHAN MUMBAI AND OTHER LOCAL AUTHORITIES FOR LOSS OF REVENUE ARISING ON ACCOUNT OF ABOLITION OF OCTROI AND LOCAL BODY TAX, DUE TO IMPLEMENTATION OF THE GOODS AND SERVICES TAX AND FOR MATTERS CONNECTED THEREWITH OR INCIDENTAL THERETO.

सन २०१७ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ३४.

वस्तू व सेवा कराच्या अंमलबजावणीमुळे जकात व स्थानिक संस्था कर रद्द केल्याने होणाऱ्या महसुलाच्या हानीबद्दल बृहन्मुंबई महानगरपालिकेला आणि इतर स्थानिक प्राधिकरणांना भरपाई देण्यासाठी आणि त्याच्याशी संबंधित किंवा तदनुषंगिक बाबींसाठी तरतूद करण्याकरिता विधेयक.

ज्याअर्थी, वस्तू व सेवा कराच्या अंमलबजावणीमुळे जकात व स्थानिक संस्था कर रद्द केल्याने होणाऱ्या महसुलाच्या हानीबद्दल बृहन्मुंबई महानगरपालिकेला आणि इतर स्थानिक प्राधिकरणांना भरपाई देण्यासाठी आणि त्याच्याशी संबंधित किंवा तदनुषंगिक बाबींसाठी तरतूद करणे इष्ट आहे ; **त्याअर्थी**, भारतीय गणराज्याच्या अडुसष्टाव्या वर्षी, याद्वारे, पुढील अधिनियम करण्यात येत आहे :—

संक्षिप्त नाव,
व्याप्ती व प्रारंभ.

१. (१) या अधिनियमास, महाराष्ट्र वस्तू व सेवा कर (स्थानिक प्राधिकरणांना भरपाई देण्याबाबत) अधिनियम, २०१७, असे म्हणावे.

(२) तो, संपूर्ण महाराष्ट्र राज्यास लागू असेल.

(३) तो, राज्य शासन, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, नियत करील अशा दिनांकास अंमलात येईल.

व्याख्या.

२. (१) या अधिनियमात, संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,—

(क) “नियत दिनांक ” याचा अर्थ, ज्या दिनांकास महाराष्ट्र वस्तू व सेवा कर अधिनियम, २०१७ अंमलात येईल तो दिनांक, असा आहे ;

२०१७ चा
महा.

(ख) “आधार वर्ष ” याचा अर्थ, अधिनियमाच्या कलम ४ मध्ये विनिर्दिष्ट केलेले वर्ष, असा आहे ;

(ग) “आधार वर्ष महसूल ” याचा अर्थ, अधिनियमाच्या कलम ५ मध्ये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे स्थानिक प्राधिकरणांनी वसूल केलेला महसूल, असा आहे ;

(घ) “भरपाई ” याचा अर्थ, अधिनियमाच्या कलम ८ अन्वये निर्धारित केलेली रक्कम, असा आहे ;

(ङ) “वस्तू व सेवा कर अधिनियम ” याचा अर्थ, महाराष्ट्र वस्तू व सेवा कर अधिनियम, २०१७, असा आहे ;

२०१७ चा
महा.

(च) “स्थानिक प्राधिकरण ” याचा अर्थ, अधिनियमाच्या अनुसूचीमध्ये विनिर्दिष्ट केलेली स्थानिक प्राधिकरणे, असा आहे ;

(छ) “प्रस्तावित वाढीचा दर ” याचा अर्थ, अधिनियमाच्या कलम ३ नुसार प्रस्तावित वाढीचा दर, असा आहे ;

(ज) “प्रस्तावित महसूल ” याचा अर्थ, अधिनियमाची कलमे ६ व ७ यांनुसार परिगणना केलेला महसूल, असा आहे ;

(झ) “अनुसूची ” याचा अर्थ, अधिनियमाला जोडलेली अनुसूची, असा आहे.

(२) या अधिनियमात वापरलेले आणि व्याख्या न केलेले परंतु, महाराष्ट्र वस्तू व सेवा कर अधिनियम, २०१७ यामध्ये व्याख्या केलेले शब्द व शब्दप्रयोग यांना, त्या अधिनियमामध्ये अनुक्रमे जे अर्थ नेमून दिलेले असतील तेच अर्थ असतील.

२०१७ चा
महा.

प्रस्तावित वाढीचा
दर.

३. एखाद्या स्थानिक प्राधिकरणाकरिता महसुलाच्या प्रस्तावित वाढीचा नाममात्र दर हा, शाश्वत, चक्रवाढ पद्धतीने प्रतिवर्ष ८ टक्के इतका असेल.

आधार वर्ष.

४. एखाद्या स्थानिक प्राधिकरणाला कोणत्याही वित्तीय वर्षात देय असलेल्या भरपाईच्या रकमेची परिगणना करण्याच्या प्रयोजनासाठी, ३१ मार्च २०१७ रोजी संपणारे वित्तीय वर्ष हे, आधार वर्ष म्हणून विचारात घेण्यात येईल.

आधार वर्ष

महसूल.

५. (१) बृहन्मुंबई महानगरपालिकेचा आधार वर्ष महसूल हा, संविधान (एकशे एकावी सुधारणा) अधिनियम, २०१६ याच्या तरतुदी अंमलात येण्यापूर्वी, लागू असल्याप्रमाणे, भारताचे संविधान याच्या सातव्या अनुसूचीच्या सूची-दोन मधील (राज्य सूची) पूर्वीच्या नोंद ५२ अन्वये, आकारण्यात व वसूल करण्यात येणाऱ्या जकातीच्या संबंधात, त्या आधार वर्षात बृहन्मुंबई महानगरपालिकेने, परतावा वजा जाता, वसूल केलेला महसूल असेल.

(२) बृहन्मुंबई महानगरपालिकेखेरीज, एखाद्या स्थानिक प्राधिकरणाचा आधार वर्ष महसूल हा, संविधान (एकशे एकावी सुधारणा) अधिनियम, २०१६ याच्या तरतुदी अंमलात येण्यापूर्वी, लागू असल्याप्रमाणे, भारताचे संविधान याच्या सातव्या अनुसूचीच्या सूची-दोन मधील (राज्य सूची) पूर्वीच्या नोंद ५२ अन्वये, आकारण्यात व वसूल करण्यात येणारा प्रवेश कर, जकात, स्थानिक संस्था कर, उपकर किंवा इतर कोणताही कर यांच्या संबंधात, त्या आधार वर्षाचा, परतावा वजा जाता, महसूल असेल :

परंतु, स्थानिक प्राधिकरण, ३१ मार्च २०१६ रोजी संपणाऱ्या वित्तीय वर्षानंतर अधिसूचित केले असेल तेव्हा, त्या स्थानिक प्राधिकरणाचा आधार वर्ष महसूल हा, राज्य शासनाकडून विनिर्दिष्ट करण्यात येईल.

स्पष्टीकरण.—या अधिनियमाच्या प्रयोजनासाठी, १ ऑगस्ट २०१५ पासून प्रति वर्ष ५० कोटी रुपयांपेक्षा अधिक नसेल इतकी उलाढाल असलेल्या आयातदाराच्या संबंधातील स्थानिक संस्था कर रद्द केल्याच्या कारणापोटी स्थानिक प्राधिकरण जी रक्कम मिळण्यास पात्र असेल ती रक्कम आधार वर्ष महसुलाचा भाग असेल.

(३) या कलमाच्या प्रयोजनासाठी, आधार वर्ष महसूल हा, राज्याच्या स्थानिक निधी लेखापरीक्षेद्वारे केलेल्या लेखापरीक्षेप्रमाणे असेल.

६. एखाद्या स्थानिक प्राधिकरणाच्या पहिल्या वर्षाच्या कालावधीचा प्रस्तावित महसूल हा, कलम ५ मध्ये विनिर्दिष्ट पहिल्या वर्षाचा केल्याप्रमाणे, नियत दिनांकापर्यंत, परतावा वजा जाता, महसुलाची वसूल केलेली रक्कम वजा करून, त्या स्थानिक प्रस्तावित महसूल. प्राधिकरणाच्या आधार वर्ष महसुलास प्रस्तावित वाढीचा दर लागू करून परिगणित करण्यात येईल.

७. पहिले वर्ष वगळता, एखाद्या स्थानिक प्राधिकरणाच्या कोणत्याही वर्षाचा प्रस्तावित महसूल हा, कलम इतर कोणत्याही ३ नुसार चक्रवाढ दराचे तत्त्व लागू करून, परतावा वजा जाता, त्या स्थानिक प्राधिकरणाच्या आधार वर्ष महसुलास वर्षाचा प्रस्तावित महसूल. प्रस्तावित वाढीचा दर लागू करून परिगणित करण्यात येईल.

उदाहरण.—संबंधित स्थानिक प्राधिकरणाचा कलम ५ नुसार परिगणना केलेला २०१६-२०१७ चा आधारवर्ष महसूल हा २०० रुपये इतका असेल तेव्हा, २०१८-२०१९ या वित्तीय वर्षाचा प्रस्तावित महसूल, पुढीलप्रमाणे काढता येईल :—

$$२०१८-२०१९ चा प्रस्तावित महसूल = २०० \left(१ + \frac{८}{१००} \right)^२$$

८. (१) एखाद्या स्थानिक संस्थेला देय असलेल्या भरपाईची, मासिक तत्वावर तात्पुरती परिगणना भरपाईची करण्यात येईल व ती देण्यात येईल आणि ती, स्थानिक निधी लेखा लेखापरीक्षेद्वारे केलेल्या लेखापरीक्षेप्रमाणे, परिगणना करणे व महसुलाची अंतिम आकडेवारी मिळाल्यानंतर, प्रत्येक वित्तीय वर्षासाठी अंतिमतः परिगणित करण्यात येईल. ती देणे.

(२) कोणत्याही स्थानिक प्राधिकरणाला कोणत्याही वित्तीय वर्षाची देय असलेली एकूण भरपाईची रक्कम, पुढील प्रमाणे परिगणित करण्यात येईल :—

(क) एखाद्या स्थानिक प्राधिकरणाला कोणत्याही वित्तीय वर्षाची प्रस्तावित महसुलाची रक्कम, कलम ६ किंवा, यथास्थिति, कलम ७ प्रमाणे परिगणित करण्यात येईल.

(ख) स्थानिक प्राधिकरणाला प्रोद्भूत होणारा महसूल परिगणित करण्यात येईल आणि तो, या अधिनियमाच्या प्रारंभानंतर राज्य शासनाकडून स्थानिक प्राधिकरणाला अभिहस्तांकित करण्यात आलेले कर, फी किंवा महसुलाचे अन्य स्रोत यापोटी प्रोद्भूत होणारा महसूल, आणि या अधिनियमाच्या प्रारंभापूर्वी राज्य शासनाकडून स्थानिक प्राधिकरणाला अभिहस्तांकित करण्यात आलेल्या कराचे वाढीव दर आणि फीची रक्कम किंवा दरातील वाढ किंवा महसुलाच्या स्रोताची इतर साधने यापोटी प्रोद्भूत होणारा महसूल असेल.

स्पष्टीकरण.—या कलमाच्या प्रयोजनार्थ, एखाद्या स्थानिक प्राधिकरणाला प्रोद्भूत होणारी महसुलाची रक्कम याचा अर्थ, कर, फी किंवा महसुलाचा अन्य स्रोत त्या स्थानिक प्राधिकरणाला अभिहस्तांकित करण्यात आले नसते तर, त्यापोटी जो महसूल राज्य शासन त्या स्थानिक प्राधिकरणाच्या अधिकार क्षेत्रातून वसूल करू शकले असते आणि याबाबत राज्याने महसुलाची अशी रक्कम विनिर्दिष्ट केली असती, अशी महसुलाची रक्कम, असा आहे.

(ग) कोणत्याही वित्तीय वर्षात देय असलेली एकूण भरपाईची रक्कम ही, त्या वित्तीय वर्षाच्या प्रस्तावित महसुलाची रक्कम आणि खंड (ख) मध्ये विनिर्दिष्ट केल्याप्रमाणे त्या वर्षाची स्थानिक प्राधिकरणाला प्रोद्भूत होणारी महसुलाची रक्कम यांमधील फरकाची रक्कम असेल.

उदाहरण

एक. पहिले वर्ष

२०१६-२०१७ या वर्षाचा आधार वर्ष महसूल	१००
२०१७-१८ या वर्षाचा प्रस्तावित महसूल, म्हणजेच ८ टक्के वाढ	१०८.००
वजा या अधिनियमाच्या अंमलबजावणीच्या दिनांकापर्यंत, म्हणजेच उदा. १ एप्रिल २०१७ ते ३० जून २०१७ पर्यंत, वसूल केलेली स्थानिक संस्था कराची/ जकातीची रक्कम.	२०.००
वजा दिनांक १ जुलै २०१७ पासून दिनांक ३१ मार्च २०१८ पर्यंतच्या कालावधीसाठी नेमून दिलेला प्रोद्भूत महसूल	२०.००
देय असलेली भरपाई	६८.००

दोन. नंतरचे वर्ष

२०१६-१७ या वर्षाचा आधार वर्ष महसूल	१००
२०१८-१९ या वर्षाचा प्रस्तावित महसूल, म्हणजेच ८ टक्के दराने होणारी वाढ.	११६.६४
वजा नेमून दिलेला प्रोद्भूत महसूल	३०.००
देय असलेली भरपाई	८६.६४

(३) एखाद्या स्थानिक प्राधिकरणाची कोणत्याही वर्षातील प्रत्येक महिन्याच्या अखेरीस असलेली महसुलाच्या हानीची रक्कम, पुढीलप्रमाणे परिगणित करण्यात येईल :—

(क) संबंधित वित्तीय वर्षाच्या मासिक कालावधीची ते स्थानिक प्राधिकरण प्राप्त करू शकले असते अशा प्रस्तावित महसुलाची रक्कम, कलम ६ किंवा कलम ७ नुसार परिगणना केलेल्या कोणत्याही वित्तीय वर्षाच्या एकूण प्रस्तावित महसुलाच्या रकमेच्या टक्केवारीनुसार यथाप्रमाण तत्वावर परिगणित होईल.

उदाहरण.—कलम ६ किंवा ७ नुसार परिगणना केलेल्या कोणत्याही वर्षाचा प्रस्तावित महसूल हा, रक्कम रुपये १०० इतका असेल तेव्हा, या पोट-कलमाच्या प्रयोजनार्थ मासिक कालावधीचा प्राप्त होऊ शकला असता असा प्रस्तावित महसूल हा, $100 \times \frac{1}{12} =$ रुपये ०८.३३ इतका असेल.

(ख) कोणत्याही स्थानिक प्राधिकरणाला नियत दिनांकापासून प्रत्येक तीन महिन्यांच्या कालावधीसाठी देय असलेली तात्पुरती भरपाईची रक्कम, कोणत्याही वित्तीय वर्षातील संबद्ध महिन्याच्या पाचव्या दिवशी किंवा त्यापूर्वी, आगाऊ देण्यात येईल आणि ती रक्कम, खंड (क) मध्ये परिगणित केल्याप्रमाणे असेल. अशा प्रकारे देय असलेली भरपाईची तात्पुरती रक्कम, प्रत्येक महिन्याच्या पाचव्या दिवशी किंवा त्यापूर्वी, बृहन्मुंबई महानगरपालिकेने त्यासाठी नेमून दिलेल्या बँक खात्यात आगाऊ जमा करण्यात येईल आणि अशी रक्कम जमा करण्यात कसूर झाल्यास, राज्य शासनाने द्यावयाच्या हमीच्या आधारे त्या महिन्याकरिता देय असलेली भरपाईची रक्कम, बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या खात्यात जमा करण्यासाठी, नेमून दिलेल्या बँकेस प्राधिकृत करण्यात येईल.

(ग) प्रत्येक चौथ्या महिन्यात, कोणत्याही स्थानिक प्राधिकरणाला देय असलेली तात्पुरती भरपाईची रक्कम ही, त्या चौथ्या महिन्याचा प्रस्तावित महसूल आणि आधीच्या तीन महिन्यांच्या कालावधीत त्या स्थानिक प्राधिकरणाला प्रोद्भूत होणारा महसूल यांमधील फरकाची रक्कम असेल :

परंतु, आधीच्या तीन महिन्यांच्या कालावधीत स्थानिक प्राधिकरणाला प्रोद्भूत होणारी महसुलाची रक्कम, चौथ्या महिन्यात देय असलेल्या तात्पुरत्या भरपाईच्या रकमेपेक्षा अधिक असेल तेव्हा, ती अधिक रक्कम, पाचव्या महिन्याच्या आणि त्या पुढच्या महिन्याच्या, अशाप्रकारे देय असलेल्या भरपाईच्या रकमेतून वजा करण्यात येईल.

(४) पोट-कलम (२) च्या तरतुदीनुसार परिगणना केलेली, स्थानिक प्राधिकरणाला देय असलेली अंतिम भरपाईची रक्कम आणि पोट-कलम (३) नुसार उक्त वित्तीय वर्षात स्थानिक प्राधिकरणाला दिलेली तात्पुरती भरपाईची एकूण रक्कम यांमधील कोणतीही फरकाची रक्कम असल्यास, ती फरकाची रक्कम, नंतरच्या वित्तीय वर्षात त्या स्थानिक प्राधिकरणाला देण्यात येणाऱ्या भरपाईच्या रकमेतून, राज्य शासनाकडून विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा रीतीने, समायोजित करण्यात येईल.

९. राज्य शासनास, वेळोवेळी, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, अनुसूचीतील कोणत्याही नोंदीमध्ये भर घालून अनुसूचीची किंवा तीमध्ये फेरबदल करून किंवा ती नोंद वगळून त्या अनुसूचीमध्ये सुधारणा करता येईल आणि त्यानंतर, त्या अनुसूचीत तदनुसार, या अधिनियमाच्या प्रयोजनांकरिता, त्यात विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा दिनांकापासून सुधारणा होईल.

१०. (१) राज्य शासनास, या अधिनियमाची प्रयोजने पार पाडण्यासाठी **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, नियम करण्याचा अधिकार.

(२) या बाबतीत करण्यात आलेल्या कोणत्याही तरतुदीला बाध न येता, या अधिनियमान्वये करण्यात येणारा कोणताही नियम, नियत दिवसाच्या आधीचा नसेल अशा कोणत्याही दिनांकापासून भूतलक्षी ठरेल अशा प्रकारे, करता येईल.

(३) या अधिनियमान्वये करण्यात आलेला प्रत्येक नियम, तो करण्यात आल्यानंतर शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाचे अधिवेशन चालू असताना, एकाच अधिवेशनात किंवा लागोपाठच्या दोन किंवा त्याहून अधिक अधिवेशनांत मिळून, एकूण तीस दिवसांची होईल इतक्या मुदतीकरिता, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहापुढे ठेवण्यात येईल आणि ज्या अधिवेशनात तो अशा रीतीने ठेवण्यात आला असेल ते अधिवेशन किंवा त्याच्या लगतनंतरचे अधिवेशन समाप्त होण्यापूर्वी, त्या नियमात कोणताही फेरबदल करण्याबाबत दोन्ही सभागृहांची सहमती झाली किंवा तो नियम करण्यात येऊ नये याबाबत दोन्ही सभागृहांची सहमती झाली आणि ते तशा आशयाचा आपला निर्णय **राजपत्रात** अधिसूचित करतील तर, तो नियम, असा निर्णय **राजपत्रात** प्रसिद्ध झाल्याच्या दिनांकापासून, अशा फेरबदल केलेल्या स्वरूपात अंमलात येईल किंवा, यथास्थिति, मुळीच अंमलात येणार नाही ; तथापि, अशा कोणत्याही फेरबदलामुळे किंवा विलोपनामुळे त्या नियमान्वये पूर्वी केलेल्या किंवा करण्याचे वर्जिलेल्या कोणत्याही गोष्टीच्या विधिग्राह्यतेस बाध येणार नाही.

११. (१) या अधिनियमाच्या तरतुदींची अंमलबजावणी करताना कोणतीही अडचण उद्भवल्यास, राज्य शासनास, प्रसंगानुरूप, अशी अडचण दूर करण्याच्या प्रयोजनांकरिता त्याला आवश्यक किंवा इष्ट वाटेल अशी, या अधिनियमाच्या तरतुदींशी विसंगत नसलेली कोणतीही गोष्ट, **राजपत्रात** प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे करता येईल :

परंतु, या अधिनियमाच्या प्रारंभाच्या दिनांकापासून दोन वर्षांचा कालावधी समाप्त झाल्यानंतर, असा कोणताही आदेश काढण्यात येणार नाही.

(२) पोट-कलम (१) अन्वये काढण्यात आलेला प्रत्येक आदेश, तो काढण्यात आल्यानंतर, शक्य तितक्या लवकर, राज्य विधानमंडळाच्या प्रत्येक सभागृहासमोर ठेवण्यात येईल.

अनुसूची

[कलमे २(१)(झ) आणि ९ पहा]

(१) अहमदनगर महानगरपालिका

(२) अमरावती महानगरपालिका

(३) औरंगाबाद महानगरपालिका

(४) अकोला महानगरपालिका

- (५) भिवंडी-निजामपूर महानगरपालिका
- (६) चंद्रपूर महानगरपालिका
- (७) धुळे महानगरपालिका
- (८) जळगाव महानगरपालिका
- (९) कल्याण-डोंबिवली महानगरपालिका
- (१०) कोल्हापूर महानगरपालिका
- (११) लातूर महानगरपालिका
- (१२) बृहन्मुंबई महानगरपालिका
- (१३) मिरा-भाईंदर महानगरपालिका
- (१४) मालेगाव महानगरपालिका
- (१५) नवी मुंबई महानगरपालिका
- (१६) नाशिक महानगरपालिका
- (१७) नागपूर महानगरपालिका
- (१८) नांदेड-वाघाळा महानगरपालिका
- (१९) पुणे महानगरपालिका
- (२०) पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिका
- (२१) परभणी महानगरपालिका
- (२२) पनवेल महानगरपालिका
- (२३) सांगली-मिरज-कुपवाड महानगरपालिका
- (२४) सोलापूर महानगरपालिका
- (२५) ठाणे महानगरपालिका
- (२६) उल्हासनगर महानगरपालिका
- (२७) वसई-विरार महानगरपालिका

उद्देश व कारणे यांचे निवेदन.

मुंबई महानगरपालिका अधिनियम, महाराष्ट्र महानगरपालिका अधिनियम, महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम आणि महाराष्ट्र नगरपरिषदा, नगर पंचायती व औद्योगिक नगरी अधिनियम, १९६५ या विविध अधिनियमांखाली स्थानिक प्राधिकरणे कार्यरत आहेत. त्या स्थानिक प्राधिकरणांना संबंधित अधिनियमांखाली त्यांच्या स्थानिक क्षेत्रामध्ये उपभोग, वापर किंवा विक्री यांकरिता त्यांच्या हद्दीत मालाच्या होणाऱ्या प्रवेशावर जकात, उपकर व स्थानिक संस्था कर आकारण्याचे व तो वसूल करण्याचे अधिकार प्रदान करण्यात आले होते.

२. संविधान (एकशे एकावी सुधारणा) अधिनियम, २०१६ याद्वारे, केंद्र सरकार, राज्य शासन आणि स्थानिक प्राधिकरणे यांच्या करविषयक अधिकारात बदल करण्यात आले आहेत. संविधानामध्ये नवीन अनुच्छेद २४६क जादा दाखल करण्यात आला आहे आणि संविधानाच्या सातव्या अनुसूचीच्या सूची दोनमधील नोंद ५२ (एखाद्या स्थानिक क्षेत्रामध्ये उपभोग, वापर किंवा विक्री यांसाठी येणाऱ्या मालाच्या प्रवेशावरील कर) व नोंद ५५ (वृत्तपत्रांत प्रसिद्ध झालेल्या जाहिराती आणि आकाशवाणी किंवा दूरदर्शन याद्वारा प्रसारित केल्या जाणाऱ्या जाहिराती सोडून अन्य जाहिरातीवरील कर) ह्या, वगळण्यात आल्या आहेत आणि नोंदी ५४ व ६२ बदलीदाखल करण्यात आल्या आहेत. उक्त सुधारणांच्या परिणामी, स्थानिक प्राधिकरणांना जकात, उपकर व स्थानिक संस्था कर आकारण्याचे व ते वसूल करण्याचे कोणतेही अधिकार प्रदान करण्यात आलेले नाहीत. स्थानिक प्राधिकरणांच्या महसुलाची होणारी हानी भरून काढण्यासाठी शासनाने एक कायदा अधिनियमित करण्याचे ठरविले आहे.

३. जकात आणि स्थानिक संस्था कर हा, बृहन्मुंबई महानगरपालिकेसह स्थानिक प्राधिकरणांच्या महसुलाचा महत्वाचा स्रोत असल्याने, जकात, स्थानिक संस्था कर, प्रवेश कर, इत्यादी यासंबंधीची नोंद वगळल्यामुळे होणारी हानी भरून काढण्यासाठी त्यांना भरपाई देणे आवश्यक झाले आहे. जकात किंवा, यथास्थिति, स्थानिक संस्था कर या स्वरूपात निर्माण केलेल्या महसुलाद्वारे स्थानिक प्राधिकरणांकडून पाणीपुरवठा व स्वच्छता, नगर नियोजन, पथ दिवाबती व्यवस्था, रस्ते आणि पर्जन्य जलनिस्सारण, सार्वजनिक रुग्णालये व दवाखाने चालविणे, बाजारपेठांची देखभाल करणे, घनकचरा व्यवस्था, इत्यादींसारखी अनेक सांविधिक कार्ये पार पाडली जातात.

४. मुंबई महानगरात अनेक महत्वाच्या वित्तीय संस्थांची आणि प्रमुख तंत्र व विज्ञान संस्थांची कार्यालये आहेत. मुंबई ही देशाची आर्थिक राजधानी तसेच, एक महत्वाचे व्यापारी व करमणूक केंद्र आहे. कोणत्याही अडथळ्याविना सर्व नागरी सेवा पुरविण्याची सांविधिक आबंधने अविरत पार पाडणे शक्य व्हावे म्हणून, मुंबई शहराची आर्थिक सुरक्षितता सुनिश्चित करणे आवश्यक आहे. त्याचवेळी, बँक हमीची तरतूद करून त्याद्वारे एक कार्यतंत्र विकसित करणे आवश्यक आहे जेणेकरून, बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या आर्थिक स्वायत्ततेबाबत तडजोड केली जाणार नाही. महानगरपालिकेला अशा देय असलेल्या भरपाईच्या रकमेची, विनियोजन विधेयकात भारित खर्चाच्या जवळपास सारखी तरतूद करण्यात येईल.

५. महानगरपालिकांना आपली नियत कार्ये पार पाडणे शक्य व्हावे म्हणून, त्यांना वेळेवर अशी रक्कम देणे, राज्य शासनावर कायद्याद्वारे बंधनकारक असेल.

या विधेयकामध्ये, इतर गोष्टींबरोबर, पुढील बाबींसाठी तरतूद करण्यात आली आहे :—

(क) बृहन्मुंबई महानगरपालिकेला आणि इतर स्थानिक प्राधिकरणांना देय असलेल्या भरपाईच्या रकमेची परिगणना करण्याच्या प्रयोजनार्थ २०१६-१७ हे वित्तीय वर्ष आधार वर्ष म्हणून विचारात घेण्यात येईल, अशी तरतूद करणे ;

(ख) बृहन्मुंबई महानगरपालिकेला द्यावयाच्या भरपाईच्या महसुलामध्ये, जकातीच्या स्वरूपात मिळणारा जो महसूल, राज्य स्थानिक निधी लेखापरीक्षेद्वारे केलेल्या लेखापरीक्षेप्रमाणे आता, वस्तू व सेवा करामध्ये समाविष्ट करण्याचे प्रस्तावित केले आहे, त्या महसुलाचा समावेश असणे ;

(ग) २०१६-१७ या वर्षात, स्थानिक संस्था कर रद्द केल्याच्या कारणापोटी स्थानिक प्राधिकरणांना राज्य शासनाकडून देण्यात येणाऱ्या भरपाईच्या रकमेस आणि २०१६-१७ या वर्षात संबंधित स्थानिक प्राधिकरणांनी स्थानिक संस्था कराच्या स्वरूपात वसूल केलेल्या रकमेस त्या स्थानिक प्राधिकरणांना आधार वर्षात द्यावयाची भरपाईची रक्कम समजण्यात येईल, अशी तरतूद करणे ;

(घ) बृहन्मुंबई महानगरपालिकेचा आणि इतर स्थानिक प्राधिकरणाचा समाविष्ट केलेल्या महसुलाचा प्रस्तावित वाढीचा नाममात्र दर हा, चक्रवाढ पद्धतीने प्रतिवर्ष आठ टक्के इतका असेल, अशी तरतूद करणे ;

(ङ) स्थानिक निधी लेखापरीक्षेद्वारे दिलेल्या तात्पुरत्या आकडेवारीनुसार प्रत्येक महिन्याच्या पाचव्या दिवशी किंवा त्यापूर्वी आगाऊ भरपाई देण्यात येईल आणि स्थानिक निधी लेखा परीक्षेकडून त्या वर्षाच्या लेखांची परीक्षा झाल्यानंतर त्याबाबत समायोजन करण्यात येईल, अशी तरतूद करणे ;

(च) बृहन्मुंबई महानगरपालिकेच्या आणि इतर स्थानिक प्राधिकरणांच्या नेमून दिलेल्या बँक खात्यात भरपाईची रक्कम जमा करणे ;

६. वरील उद्दिष्टे साध्य करणे हा, या विधेयकाचा हेतू आहे.

मुंबई,

दिनांक ९ मे, २०१७.

सुधीर मुनगंटीवार,

वित्त मंत्री.

वित्तीय जापन

सदर विधेयकाच्या खंड ८ मध्ये, स्थानिक प्राधिकरणांना भरपाईची रक्कम देण्यासाठी तरतूद करण्यात आली आहे. तसेच, आधार वर्ष महसुलाची, राज्याच्या स्थानिक निधी लेखापरीक्षेद्वारे केलेल्या लेखापरीक्षेप्रमाणे, त्या वर्षात परतावा वजा जाता, वसूल केलेल्या महसुलाच्या आकडेवारीच्या आधारे, परिगणना करण्यात येईल, अशीही तरतूद सदर विधेयकात करण्यात आली आहे. स्थानिक प्राधिकरणाला देय असलेल्या भरपाईची रक्कम, राज्य शासनाने स्थानिक प्राधिकरणास अभिहस्तांकित केलेल्या करापोटी स्थानिक प्राधिकरणाने वसूल केलेल्या कराच्या रकमेच्या प्रमाणात कापून घेण्यात येईल.

राज्याच्या एकत्रित निधीमधील आवर्ती व अनावर्ती खर्चाची नेमकी रक्कम या टप्प्यावर अंदाजित करणे शक्य नाही.

वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचे ज्ञापन.

या विधेयकात वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीच्या पुढील प्रस्तावांचा अंतर्भाव आहे :—

खंड १(३).— या खंडान्वये, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, अधिनियमाच्या तरतुदी अंमलात आणण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड ९.— या खंडान्वये, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे अनुसूचीमध्ये सुधारणा करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड १०.— या खंडान्वये, या अधिनियमाची प्रयोजने पार पाडण्यासाठी, **राजपत्रातील** अधिसूचनेद्वारे, नियम करण्याचा अधिकार राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

खंड ११.— या खंडान्वये, या अधिनियमाच्या तरतुदी अंमलात आणताना उद्भवेल अशी कोणतीही अडचण, **राजपत्रात** प्रसिद्ध केलेल्या आदेशाद्वारे, दूर करण्याचा अधिकार, राज्य शासनाकडे घेण्यात आला आहे.

२. वैधानिक अधिकार सोपविण्यासंबंधीचे वर नमूद केलेले प्रस्ताव सामान्य स्वरूपाचे आहेत.

भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद २०७ अन्वये राज्यपालांची शिफारस

(महाराष्ट्र शासन, विधी व न्याय विभाग, आदेशाची प्रत)

भारताच्या संविधानाच्या अनुच्छेद २०७ याच्या खंड (१) व (३) अन्वये महाराष्ट्राच्या राज्यपालांना प्रदान करण्यात आलेल्या शक्तींचा वापर करून, ते महाराष्ट्र वस्तू व सेवा कर (स्थानिक प्राधिकरणांना भरपाई देण्याबाबत) विधेयक, २०१७ पुरःस्थापनार्थ व विचारार्थ घेण्याबाबत महाराष्ट्र विधानसभेस शिफारस करीत आहेत.

विधान भवन :

मुंबई,

दिनांक २० मे, २०१७.

डॉ. अनंत कळसे,

प्रधान सचिव,

महाराष्ट्र विधानसभा.